

Vårt datum: 2022-04-19

Ert datum: Välj datum

Vårt diarienummer: 21-2910/2021

Er beteckning: Regeringsuppdrag
lämnat i regleringsbrev

Handläggare

Erika Cassman

Näringsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Återrapportering av lämnade viktigare yttranden från SGU, kvartal 1 år 2022

Sveriges geologiska undersökning (SGU) ska enligt regleringsbrev för år 2021 sammanställa och redovisa ärenden av större betydelse som handläggs inom remissverksamheten. Redovisning till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) ska ske en gång varje kvartal.

SGU har med anledning av Regeringens uppdrag fastställt fyra kriterier mot vilka ärenden ska ställas för att bedöma om yttrandena kan anses vara av större betydelse. De ärenden som SGU återrapporterar svarar upp mot ett eller flera av dessa kriterier. Kriterierna är de följande:

- principiella frågor ur geologisk eller juridisk synvinkel eller på annat sätt principiella frågor för SGU:s verksamhet,
- lagstiftningsfrågor som berör SGU:s politikområden,
- ärenden av nationell betydelse, samt
- ärenden med betydelse för den regionala utvecklingen.

Återrapporteringen i varje ärende följer i huvudsak följande systematik. Inledningsvis sammanfattas den frågeställning SGU har haft att ta ställning till. Därefter sammanfattas relevanta delar av ärendets beredning och SGU:s eventuella ställningstagande och sist återges de effekter som SGU anser att svaret kan förväntas ge i samhället.

Remissvaren i fulltext kan begäras ut hos SGU.

Grundvatten

SGU:s diarienummer: 33-2626/2021 – SGU:s yttrande över betänkande av 2020 års dricksvattenutredning ”En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet”

Frågeställning: Utredningen föreslår förändringar i lagar, förordningar och föreskrifter för att implementera krav i nya dricksvattendirektivet. SGU yttrar sig endast över de delar som berör grundvatten.

Utredningen anser att säkerhetsarbetet ska genomföras som en del av ramdirektivet för vatten och föreslår främst förändringar i arbetet för vattenförvaltning. Detta synsätt fungerar för ytvattentäkter med ofta stora tillrinningsområden och snabba vattenflöden. För grundvatten är säkerhetsarbetet främst en lokal angelägenhet, med fokus på påverkanskällor i brunnarnas närområde. Utredningen har dock valt att endast marginellt beakta hur dricksvattenproducenternas faroanalyser kan användas för att trygga en säker dricksvattenförsörjning.

Sammanfattning: Eftersom 90 procent av de kommunala vattentäkterna i Sverige är i grundvatten krävs framför allt ett förstärkt lokalt arbete i närområdet till brunnen, med fokus på dricksvattenproducenternas faroanalyser. Vattenförvaltningens regionala arbete att riskbedöma i tillrinningsområde till uttagspunkt kan främst utgöra ett komplement till lokala faroanalyser.

SGU anser att utredningens förslag på förändringar i bestämmelser för vattenförvaltningen i och för sig medför ökat fokus på dricksvattenfrågor, men att det också finns en risk att dricksvattenproducenterna i allt för hög grad kommer att förlita sig på vattenmyndigheternas/länsstyrelsernas arbete. Det behöver tydliggöras att vattenförvaltningsarbetet inte ska ersätta dricksvattenproducenternas faroanalyser eller råvattenkontrollen inom närområdet till brunnen.

Det är mycket viktigt att lokal och regional information kan användas samordnat, vilket är en utmaning då många uppgifter omfattas av sekretess. SGU förordar därför att myndigheten tillsammans med Livsmedelsverket och HaV får ett regeringsuppdrag att utreda den framtida dataförvaltningen för råvattenkontrollen och vid behov annan data.

Enligt 2020 års dricksvattenutredning ska SGU bli föreskrivande myndighet för riskbedömning, riskhanteringsåtgärder och övervakning inom tillrinningsområdet till uttagspunkten. SGU tar gärna på sig uppgiften, under förutsättning att SGU också får möjlighet att styra avgränsningen av tillrinningsområde till uttagspunkt, och att åtgärdsansvar och koppling till miljö kvalitetsnormer förtydligas.

Samhällseffekter: Om utredningens förslag genomförs utan revideringar kommer inte säkerheten för dricksvattenförsörjningen att öka, så som är syftet med dricksvattendirektivets nya krav. Sverige kommer att kunna rapportera till EU att bestämmelser är genomförda, men om kravet på dricksvattenproducenternas faroanalyser ersätts med regionala riskbedömningar riskeras snarare en försämring i dricksvattensäkerheten. För att utredningens förslag med främst förändringar inom vattenförvaltningen ska kunna uppfylla de krav som finns i nya dricksvattendirektivet behöver mycket stora resurser tillföras, både till övervakning och till riskbedömningar och framtagande av riskhanteringsåtgärder. Bara att avgränsa relevanta ”tillrinningsområden till uttagspunkt” är ett omfattande arbete som behöver finansiering.

SGU anser att god kännedom om lokala påverkanskällor och en tillförlitlig råvattenkontroll i brunnens närområde är avgörande för en säker dricksvattenförsörjning. Den kunskapen finns lokalt hos kommuner och dricksvattenproducenter, och det är också där kunskapen behövs för att säkerställa att det producerade dricksvattnet inte har några föroreningar. Krav på dricksvattenproducenternas faroanalyser finns redan i bestämmelser för dricksvattenproduktion och livsmedelstillverkning, men kraven behöver förtydligas och arbetet behöver finansieras. Dock är det betydligt mer kostnadseffektivt om riskbedömningen utförs på lokal nivå, jämfört med att regionala myndigheter ska utföra motsvarande arbete för grundvattentäkter.

SGU ser en stor samhällsekonomisk vinst om data från dricksvattenproducenternas råvattenkontroll kan samlas in och förvaltas på ett systematiskt sätt, så att informationen också kan användas inom vattenförvaltningen. Det är också en stor vinst om data från miljöövervakningen inom vattenförvaltningen kan användas som underlag till mer fokuserade faroanalyser för brunnarnas närområde. Det är dock viktigt att inte den regionala övervakningen ersätter lokala undersökningar.

Departement

SGU:s diarienummer 33-460/2022 – Utkast till proposition, ett års förlängd giltighetstid för undersökningstillstånd

Frågeställning: Spridningen av sjukdomen covid-19 har slagit hårt mot prospekteringsbolagen i Sverige och riskerar att även i fortsättningen påverka dessa bolag negativt. Därför föreslås i propositionen att giltighetstiden för undersökningstillstånd som var giltiga den 1 juli 2020 och som fortfarande är giltiga den 9 juni 2022 ska förlängas med ett år.

Sammanfattning: SGU är positiv och tillstyrker förslaget om ett års förlängd giltighetstid för undersökningstillstånd.

Samhällseffekter: För att möjliggöra fortsatt undersökningsarbete i områdena som inte har kunnat genomföras pga. pandemin.

SGU:s diarienummer 33-2678/2021 – Trafikverkets Rapport: Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033

Frågeställning: Trafikverket har skrivit en rapport till om förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033. SGU bjuds in att lämna synpunkter.

Sammanfattning: SGU vill framför allt betona att i stora framtida projekt som ingår i nationell plan för transportinfrastrukturen är det viktigt att beakta och arbeta med de geologiska förutsättningarna tidigt i planeringen. Det gör att det blir lättare att förutse kostnader som annars kan dyka upp vid oförutsedda geologiska utmaningar i byggfasen. SGU och Trafikverket kan bör samarbeta för att ta fram geologiska underlag i ett tidigt skede och dessa kan sedan fungera som viktig basdata för vidare fördjupade undersökningar. SGU:s insamling och analys av geologiska data (påverkan på skyddsvärt yt- eller grundvatten, förekomst av sura sulfatjordar, sulfidbärande bergarter, markens byggbarhet, bergmassors kvalitéer, masshantering med mera) kan göra mycket nytta i ett tidigt planeringskede för att undvika eller förutse stora kostnader.

Samhällseffekter: SGU:s yttrande har betydelse för att kunna minska kostnader i planering av stora infrastruktursatsningar genom att i ett tidigt skede beakta de geologiska förutsättningarna.

SGU:s diarienummer 33-2954/2021 – Yttrande över Energimyndighetens rapport "Första, andra, tredje... Förslag på utformning av ett stödsystem för bio-CCS"

Frågeställning: Energimyndigheten har på uppdrag av regeringen tagit fram ett förslag av utformning av ett stödsystem för bio-CCS.

Idag saknas fungerande affärsmodeller för negativa utsläpp och därför behövs ett statligt stödsystem för bio-CCS så att det blir företagsekonomiskt intressant och därmed möjligt för aktörer att införa tekniken. I rapporten föreslås ett sådant stödsystem som baseras på omvända auktioner. Det tillsammans med inrättandet av ett Nationellt centrum för CCS vid Energimyndigheten kommer att främja teknikens införande, vilket innebär att Sverige kommer bli en ledande nation i fråga om bio-CCS.

Sammanfattning: SGU stödjer Energimyndighetens förslag för utformning av ett statligt stödsystem för bio-CCS och samtidigt vill påpeka att det finns behov av ett ekvivalent stödsystem gällande CCS, oavsett koldioxidens ursprung.

För att nå Sveriges klimatmål behöver även processindustrin, många med stora utsläpp av koldioxid, ha möjlighet att investera i CCS som klimatåtgärd. All lagring är betydelsefull, både av fossil och biogen koldioxid, och bidrar till de högt uppsatta klimatmålen.

Det saknas i dag fungerande affärsmodeller för CCS generellt, för både fossil och biogen koldioxid.

Samhällseffekter: SGU:s yttrande har betydelse för klimatmål och målet att Sverige ska ha nettonollutsläpp 2045 och därefter negativa utsläpp.

Gruvor

SGU:s diarienummer 33-2929/2021 – Komplettering till Natura 2000-ansökan gällande planerad malmbrytning i Stekenjokk inom Natura 2000-området Vardo-, Laster- och Fjällfjällen

Frågeställning: Länsstyrelsen i Västerbottens län vill veta huruvida den metodik som använts och de antaganden som gjorts är lämpliga för att bedöma den planerade verksamhetens påverkan på grundvattennivåer i berg och jord. Framför allt är den påverkan som grundvattenavsänkningen kan ha på vattennivåer i myrar och kärr samt flöden i vattendrag av intresse.

Sammanfattning: Sammanfattningsvis anser SGU att det som presenteras i handlingarna kan utgöra grund för en tillfredsställande utredning av verksamhetens påverkan på grundvattenflöden i berg och jord. SGU stödjer de resonemang och slutsatser som presenteras avseende påverkan på naturtyper och arter samt på omgivningens hydrologi. Den planerade verksamhetens hydrologiska och hydrogeologiska påverkan kommer att bli begränsad.

Samhällseffekter: Att Vilhelmina Mineral AB beviljas Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken och senare beviljad bearbetningskoncession enligt minerallagen.

SGU:s diarienummer 33-2828/2021 – Dragon Mining (Sweden) AB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för gruvbrytning i dagbrott och underjord vid Fäbolidsgruvan, Lycksele kommun

Frågeställning: Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt har skickat rubricerat ärende på remiss.

Sammanfattning: SGU anser att de avfallshanterings- och grundvattenrelaterade frågorna som SGU har framfört i tidigare yttranden har redovisats på ett bra sätt och beaktats.

Samhällseffekter: Säkrare hantering av grundvatten och avfallshantering vid den planerade verksamheten.

SGU:s diarienummer 33-2978/2021 – Ändring av Boliden Mineral AB:s verksamhet vid Kristinebergsgruvan i Lycksele kommun med en ny underjordsdel i Rävliiden

Frågeställning: Boliden Mineral AB (bolaget) har hos mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt ansökt om tillstånd enligt miljöbalken (ändringstillstånd) för brytning av malm i en ny underjordsdel i Rävliiden i Lycksele kommun. Domstolen har efterfrågat synpunkter med anledning av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen.

Sammanfattning: SGU anser att de avfallshanterings- och grundvattenrelaterade frågorna som SGU har framfört i tidigare yttranden har redovisats på ett bra sätt och beaktats.

Samhällseffekter: Säkrare hantering av grundvatten och avfallshantering vid den planerade verksamheten.

SGU:s diarienummer 33-275/2022 – Zinkgruvan Mining AB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till viss ändrad verksamhet i förhållande till gällande tillstånd vid Zinkgruvan i Askersunds kommun, Örebro län

Frågeställning: Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt har gett SGU möjlighet att inkomma med synpunkter med anledning av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen.

Sammanfattning: SGU anser att de avfallshanterings- och grundvattenrelaterade frågorna som SGU har framfört i tidigare yttranden har redovisats på ett bra sätt och i huvudsak har beaktats. Dock anser SGU att ansökan behöver innehålla en tydligare redovisning av massbalansen för metaller och sulfat vad gäller den eventuella ökade belastningen på grundvattenförekomsten Forsaåsen. Massbalansen behöver sammanställas tydligt i ansökan så att påverkan på miljökvalitetsnormer och försämringsförbudet kan utvärderas.

Samhällseffekter: Säkrare hantering av grundvatten och avfallshantering vid den ändrade verksamheten.

SGU:s diarienummer 33-579/2022 – Överklagande av Länsstyrelsen i Norrbotten läns beslut 2022-01-12, anmälan för samråd om diamantborrning, transport av bormaskin samt borrhärnor m.m., Boden Brändberget 3:23 och 3:1

Frågeställning: Boliden Mineral AB (bolaget) lämnade i november 2021 in en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken rörande fastigheterna Boden Brändberget 3:23 och 3:1 till Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen). Anmälan avsåg bland annat diamantborrning, siktröjning och avverkning. Länsstyrelsen förelade genom beslut den 12 januari 2022 bolaget att vidta vissa försiktighetsåtgärder till skydd för naturmiljön. Länsstyrelsen meddelade också den 12 januari 2022 beslut om förbud med stöd av 12 kap. 6 § miljöbalken, på så sätt att bolaget förbjöds att utföra undersökningsarbeten inom den del av arbetsområdet som är föremål för pågående reservatsbildning Bratt-Gallaberget, Bodens kommun. Bolaget har överklagat länsstyrelsens beslut att förbjuda undersökningsarbeten inom visst delområde till mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolen har önskat att SGU yttrar sig i ärendet.

Sammanfattning: Sammanfattningsvis anser SGU att länsstyrelsen inte har lagstöd att förbjuda undersökningsarbeten inom den del av arbetsområdet inom undersökningstillståndet som är föremål för pågående reservatsbildning. Detta kan regleras med de skyddsåtgärder (försiktighetsmått) som länsstyrelsen har föreskrivit utanför förbudsområdet. SGU anser således att bolagets överklagande ska bifallas.

Samhällseffekter: Möjliggöra fortsatt undersökningsarbete inom hela det prospekteringsintressanta området.

Infrastruktur

SGU:s diarienummer 33-83/2022 – Trafikverkets Samrådsremiss för Ostlänken, delen Sjösa - Skavsta i Nyköpings kommun

Frågeställning: Trafikverket planerar för delen Sjösa-Skavsta Ostlänken i Nyköpings kommun och bjuder in till samråd.

Sammanfattning: Byggandet och driften av ostlänken mellan Sjösala-Skavsta kommer att påverka grundvattnet i området, både kvalitativt och kvantitativt. Framför allt är det viktigt att i miljökonsekvensbeskrivningen utreda och förklara påverkan på beslutade miljökvalitetsnormer för två ingående grundvattenförekomsterna Larslundsmalmen-Nyköping samt Pormagasinet, Skavstafältet. Vattenkvaliteten i Larslundsmalmen får inte försämrats då den redan har otillfredsställande kemisk grundvattenstatus vad avser bekämpningsmedel. Båda förekomsterna riskerar att inte uppnå god status och en ny verksamhet får inte medföra ett ökat äventyrande för uppnåendet av beslutade miljökvalitetsnormer för kemisk eller kvantitativ status. Det är särskilt viktigt att utreda och införa tillräckliga skyddsåtgärder så att tågbanan varken i anläggningsskedet eller vid drift medför ökad risk för kvantitativ påverkan eller kemisk påverkan på vattenkvaliteten i vattentäkten.

Samhällseffekter: SGU:s yttrande har betydelse för planering av hur grundvattenbortledning sker i samband med anläggningsarbete, så att detta sker med minsta möjliga miljöpåverkan och skydd av vattenförsörjningen i området.

SGU:s diarienummer 33-236/2022 – Samrådshandling Val av lokaliseringsalternativ för sträckan Linköpings tätort

Frågeställning: Trafikverket planerar för val av lokaliseringsalternativ för sträckan Linköpings tätort och bjuder in till samråd.

Sammanfattning: Av de förslag till alternativa sträckningar av Ostlänken genom Linköping finns i alla sträckningsförslag en viss grundvattenpåverkan. Trafikverket har i sammanställningen över de olika sträckningsförslagen utfört en påverkansanalys, vilken SGU anser vara rimlig avseende grundvattenpåverkan. Påverkan på grundvattnet varierar mellan de olika sträckningsförslagen från en viss negativ påverkan på nivåer, till risk för påverkan på befintliga eller framtida vattentäkter samt påverkan på grundvattenberoende ekosystem. För flera av sträckningarna lyfts risken för påverkan på det grundvattenmagasin som finns under centrala Linköping. Det är som framgår av underlaget en osäkerhet avseende magasinets möjlighet att kunna vara en del av en framtida reservvattenförsörjning då det troligen är påverkat av staden både ur föroreningsrisk och att delar av grundvattenbildningen minskat genom hårdgjorda ytor och dagvattenbortledning. Grundvattenmagasinet är dock viktigt att ta hänsyn till vid ett eventuellt val av tunnelalternativen, då en avsänkning av grundvattennivåerna i jord genom tunnelläckage kan medföra sättningsproblematik på byggnader och andra markinstallationer. Sammanfattningsvis bedöms alternativen ”externt” samt de sträckningar som kopplas via ”norr om Malmslätt” vara att föredra ur ett grundvattenperspektiv.

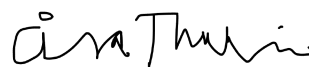
Samhällseffekter: SGU:s yttrande har betydelse för planering av hur grundvattenbortledning sker i samband med anläggningsarbete, så att detta sker med minsta möjliga miljöpåverkan och skydd av vattenförsörjningen i området.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Anneli Wirtén

I den slutliga handläggningen av ärendet har även Erika Cassman deltagit. Tf enhetschefen Åsa Thulin har varit föredragande.

Anneli Wirtén

Åsa Thulin